

KRYGER, JOHAN FREDRIK

**Sinceri bref til fru N.N. angående barna-
upfostran. Stockholm, tryckt uti kongl.
tryckeriet. MDCCLIII.**

Stockholm
1753

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400-till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.

Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu> eller boken.

- <http://search.books2ebooks.eu/>

KRYGER, Joh. Frø.

Uudrø.
Allm.
[Pr.]
1700⁶-1829

SINCERI
B R E F
T I L
F R U N. N.
ANGÆENDE
BARNA-UPFOSTRAN.

STOCKHOLM,
Tryckt uti Kongl. Tryckeriet.
MDCCLIII.

STOCKHOLM

B R E T

1771

V E U M M

ANDERSSON

BARN-UPHOGS

STOCKHOLM

Printed at Kongl. Tryckeriet

M D C C L I X

MIN GUNSTIGA FRU!

OM jag någonsin varit, som ordspråket säger, emellan tvänne eldar; så har jag säkert varit det denne gången: ty en obetänksam lofwen har lagt uppå mina skuldror en börda, hvilken de äro för svaga at bära. I, *Min Fru!* hafwen begårt af mig mine tankar angående Barna-Upfostran: Eder höflighet tvingade af mig et hastigt Ja! Men jag tänkte vara försigtig nog, när jag förelade dervid et vilkor, hvilket mer berodde på en lyckelig händelse, än på Eder förmåga. Jag tänkte: slipper jag så länge; så tör jag väl slippa aldeles. Men hvad skal jag nu andraga för ursäkt, sedan vilkoret är, efter Eder önskan

skan och til Edert nöje, upfylt? I ursäkten mig likväl, *Min Fru!* när jag upriktigt bekänner, at jag likafullt betänkt mig några dagar, innan jag kunnat fatta det beslut, at fatta pännan på papperet. Et ämne af den granlagenhet och af den vigt, fordrar den oblygaste Philosophes hela tiltagsfenhet: ty at skriva emot en hel menighets förut fattade begrep, som understödjes af sielfva utöfningen; det är ingen lättare syssa för mig, än det är för en liten flock modiga krigsmän, at förgöra med pliten en anfenlig Här fiender. Dock när jag satte Eder godhet å den ena, och min förbindelse å den andra sidan; så blef jag varse en lag, hvilken borde med samma lydagtighet fullgöras, som den strängaste befallning. Det gäller då intet vidare, at pruta emot; i synnerhet sedan Eder å nyo til mig gjorde påminneelse nogsamnt öfvertygat mig, at I ej tänken skänka mig min skyldighet, sedan I så snällt upfylt det vilkoret, som dervid var å Eder sida förelagt, och hvilket förmodeligen kostat så mycket

på

på Eder, som et litet förnufts, foster kan kosta på min svaga hjerna. Jag lyder då Edra befallningar, *Min Fru!* och det skal stå i Eder frihet, at göra med mine tankar, äfven som I plägen göra med frukten af et trå, nämligen at sinaka den, som är mognaft, och lämna den som är omögen, at än vidare mognas; och at kasta bort den, som är maskåten, såsom odugelig.

Det torde anses för onödigt, at orda mycket både om nödvändigheten och nyttan af en Christelig, eller ock blott förnuftig Barna - Upfostran: en obehagelig och i ljusa dagen liggande årfarenhet af veder-spelet tyckes vara et nog kraftigt bevis. Ingen sylla kunde vara mera brödlös, än den, som Öfverheten måst förordna, til ostyrige och vrånge undersåtares tuktande, eller förgörande; om Barna - Upfostran vore i sitt rätta skick. Ty at bruka boskapsmedel emot förnuftiga människors moraliska sjukdomar; det kan väl med intet annat ursåktas, än med en oundvikelig nödvändighet. Om barnen blefvo handledde, at ej allenast

stred
veta,

veta, utan ock känna i hjertat, hvad för et faligt förbund de hafva slutit, uti Dö-pelsen, med sin Skapare och Återlöfware; hvad för ädla kreatur de hafva blifvit derigenom, och til hvilken lyckfalighet de äro ämnade; hvad skulle icke Gud då få för glädie, Föräldrar för ögnafåg-nad, och Öfverheten för lydige och trog-ne underfätare? Man säger i ordspråket: at människan är smed til sin egen lycka; och det bekräftas genom en dagelig är-farenhet. Jag lägger dertil, at männi-skans både timeliga och eviga lyckfalig-het, eller olyckfalighet, beror på hennes eget förhållande. Jag nekar icke, at sjuk-domar, fattigdom och allehanda olycke-liga händelser, ofta göra vår lefnad nog svår och tung, utom vårt eget förvållande: Men så hafva ock de förnuftigaste ibland hedningarne sielfve medgifvit, at den fan-na lyckfaligheten ej består i dessa yttre omständigheter. Och huru et Christeligit och af Guds Nåde upfyllt hjerta anser dessa ting; det viser oss vår fanna Gud-agtighets Lära tilfyllest. Låtom oss nu al-lenast betänka, huru benågit människans hjerta

hjerter är af naturen til alla odygder, och huru motstråfvigt det är emot det sanskylliga goda; så lærer deraf blifva mer, än uppenbart, at ingen ting kan vara vigtigare och fordra större upmärksamhet, än at föra barnen, ifrån de späda ste åren, på den vägen, som kan göra deras lefnad fäll, både i tid och i evighet. Men hvar ifrån få vi skickelige Låromåflare i denna schola, när både Föräldrarne sielfve, och de, som njuta lön och underhåld endast til den åndan, at undervisa barnen i det, som rätt är för Gud och människor, åro ganika ofta sielfve märkte med odygdernas stämpel, om icke i pannan, dock säkert i hjertat? Och huru kunna de annat, än handleda barnen antingen til en uppenbar ogudaktighet, eller til skrymteri? Dock jag vil ej göra denna klagovisan längre: ty jag fruktar, *Min Fru!* at misbruka Edert tolamod; och I hafven icke eller af mig begårt några bevis til nödvändigheten af Barna-Upfostran; utan de förnämsta grundsatser, hvarpå densamma bör byggas, och bygnaden derefter fullkomnas.

Som

230 Som människån består af tvänne
 hufvuddelar, nämligen Siäl och Krop, och
 bägge äro af naturen i grund förderfvade;
 så är ej svårt til at finna, at upfostrån bör
 nödvändigt sträcka sig til dem bägge. Se-
 dan människoslägtet, genom en frivillig
 olydna, afvikit ifrån sin Skapare; så har
 Gud, af nåd och kärlek, för sina usla krea-
 tur, sändt sin egen Son, til at frälå dem
 ifrån evigt förderf, och at åter fåtta i skick,
 hvad våre förste föräldrar hade bragt i
 oreda, tvärt emot skapelsens ändamål. På
 hvad fått detta Guds eviga beslut til det
 fallna människoslägtets återställning har
 gådt i fullbordan, och hvad själa ångest,
 och kroppens blodbad det kostat vår milde
 Försonare och löftesman; derom gör oss
 den Heliga Skrift en så liflig och eftertänke-
 lig målning, at densamma billigt ej borde
 med så flygtiga ögon betraktas, som ge-
 menligen sker. Och på det en så dyrt
 åter förvärfvad lyckfalighet måtte komma
 alla människor, ifrån första början af de-
 ras lefverne, til goda; så har vår Frälsare
 instiktat Döpfelen, hvarigenom han ingår
 et förbund med barnen til deras eviga
 fräls-

frålsning, och dessa åter med honom til en beständig kärlek, vörndnad och lydnad. Det är helt naturligit, at, sedan barnen blifvit således inympade i honom, såsom spåde telningar, de böra med all uptänkelig omsorg och ömhet skötas; så framt de ej skola vanslägtas och blifva åter afhugne. Men huru sker detta? Är det icke så, at anstalter åro gjorde och dageligen göras i verlden, til at förderfva dessa spåda plantor? Huru ofta kommer man ihog, at påminna dem deras Döpfelses Förbund? Det går ju bevisligen icke längre, än at låta dem låra några derpå syftande frågor och svar utan til: men at söka behålla dem i samma förbund, ifrån spådafte barndomen och alt framgent; derom är man obekymrad, och kan ske håller det för omöjeligit. Och likväl borde den rätta och äkta Barna-Upfostran endast bestå deruti: ty då blefvo de såkert Gudi behagelige, och sig sjelfvom samt för andra människor nyttige. Dock jag vil ej gå längre i et så högt ämne, sedan jag sagt, hvilket jag bort säga: at den fanna Gudagtigheten är och blifver

grunden til en rätt och pålitelig Barna-Upfostran, och at hela verket eljest bygges på en lös grund. Sedan detta är förut fatt; så vil jag denne gången endast föresslå sådana förnuftiga regler, hvilka ej skola rygga denna grunden, utan lämna honom i sin fulla kraft och styrka.

Man må ej tänka, at det är lika mycket, om Föräldrarne sköta sina barns upfostran väl, eller illa: Nej! Den strängaste Förbindelse ligger på dem i detta mål, efter Guds, både naturlig och uppenbarad, lag. Ty som Skaparen endast nyttjar Föräldrarne såsom verktyg, til at gifva Barnen lif; så kunna ock dessa ej anse dem för en sådan egendom, med hvilken de få göra, hvad hållt dem lyfter, utan de höra Gud, som deras Skapare, med en långt närmare rättighet til. De äro derföre ombetrodde i Föräldrarnes händer; endast til den åndan, at dessa, så mycket hos dem står, skola befordra deras timeliga och eviga välmåga. Och hvad tack äro väl barnen sine Föräldrar skyldige, om de endast komma fram i
verl-

verlden til den ändan, at blifva i tid och evighet olyckfaliga? Och hvad kan det väl vara för en förmån, at ega förnuft, när detta ljuset tyckes vara uptåndt endast til den ändan, at göra vår uselhet så mycket känbarare, och våra ofullkommeligheter så mycket synligare? Det vore ju då tvifvelsutän bättre, at vara född af oskåliga kreatur, och med samma egenskaper, som de ega. Med et ord: Det är den nödvändigaste plickt och skyldighet, at de, som varit et verktyg til barnets lif, böra också använda all förmåga och alla krafter, at göra deras lif sällt för dem sielfva, och gagneligt för andra.

Dock jag kommer til sielfva faken: At alla barn i gemen födas med en i grunden förderfvad natur; det tarfvar ej något bevis. Jag tör också säga, at de alla äro lika oskickeliga til det sanskylliga goda; fast det ena visar en spakare och sedigare art, än det andra. Det ena lägger sin onda art uppenbarligen fram, om det får råda sig sielf; men det andra har en naturlig böyelse, at göma sina

odygder inom bords. Om de få växa fram, utan behörig skötsel; så blifva väl de förra obehageligare i samhället, än de senare; men dessa åter få mycket farligare, som de visa sig annorlunda utvärtes, än deras tankar och upfat åro i hjertat. Ja om ock et barn eger af naturen ingen synnerlig böyelse för vissa vanarter; så har det dock såkert et så mycket större mått af andra. Man må betragta människan, på hvad sida man vil; så lærer åtminstone finnas, at vi alle åre af naturen lika obenägne och oskickelige til den sanna Gudsfruktan och åkta dygden. Men så ostridigt detta är; så onkeligit är derjämte, at barnen kunna ändå bögas til det, som godt är. De likna en åker, hvilken ej bår annat än ogrås, om jag låmnar honom i linde och obrukad: Men om jag brukar och håfdar honom rätt, får rena såden uti honom, och renfar honom ifrån ogrås; så kan han blifva bårande, til min och andras nytta. På samma sätt förhåller det sig med barnen: Och om jag får blifva vid liknelsen; så kan denna såningen och rensningen

aldrig ske för bittida. Det är sant, i de första månaderne kan väl Föräldrarnes omsorg ej sträcka sig stort längre, än till kroppens skötsel: Det kommer Herrar Läkare till, at häruti föreskrifva regler. Så mycket kan jag dock säga, at för mycken klemighet och för mycken hårdhet eller ovårdsam skötsel, äro lika skadeliga: men i våre tider fruktar jag mer för den förra, än den senare. Det vore väl, om man böd till, at göra kropparne hårdigare, ifrån den spådaſte barndomen, i synnerhet i vårt kalla Climat, hvilket nödvändigt fordrar et ſtarkare kropparnes ſkick, än annorſtådes. Gerna önskade jag ockſå, at ammorna voro få fällſynta hos oss, ſom ſvalorna om vinteren, i synnerhet ſom det är näſtan oundvikeligit, at odygden måſte göra et qvinfolck förtjent till denna ſyſlan: men det låra förmodeligen blifva vid min blotta önskan. Knappt låra åtta eller nio månader, eller högst et år, gå förbi, innan barnet redan viſar, af hvad kynne det är: Och då ſtrax bör den förnuſtiga Upfoſtran börjas. Egenviljan, ſom är grunden till alla
andra

andra odygder, måste då genast brytas: Jag vet väl, at förnuftiga föreställningar voro fåfenga, så länge barnet ej begriper, hvad man säger, och at kroppens aga torde ännu nyttjas för bittida; men så bör likväl barnet genast vänjas, at ej alltid få de ting, på hvilka det pekar, i synnerhet om någon synlig envishet visar sig i des begäran. Så snart urskilningsgäfvän så vida tagit til hos barnet, at det kan välja det ena fram för det andra, och med sina åtbörder visar, at det någorlunda begriper, hvad man säger, ehuru det ännu ej kan gifva något redigt svar; så är tid uppå, at bryta egenviljan genom verkelig aga. Nog vet jag at en otidig ömhet har mycket at invända håremot: man gör sig samma begrep om barnens aga, som man har om et annat straff, och tycker det vara obilligt, at rifa et barn då, när det ännu icke kan göra et fullkommeligt skiljefång emellan godt och ondt. Man menar upfåtet kan ännu ej vara så straffvärt; och man vil håldre vänta, tils det blifver större, och kan gifva sina tankar redigt och med sammanhang til

kän-

känna. Men jag förefaller mig faken annorlunda: Agan är egenteligen intet medel för förnuftiga kreatur; det måste endast brukas i nödfall, och just då, när et barns handlingar ännu mera likna et ofkåligt djurs, än en förnuftig människas. Då bör det vänjas, at göra det goda och underlåta det onda, samt at vara sine Föräldrars befallningar lydigt; åtminstone af fruktan för straffet, om ej annorlunda ske kan. Ville man vänta dermed, tils det fått sammanhängande begrep om dygdens förträffelighet och odygdens styggelse; så skulle den senare emedlertid slå så djupa rötter, som fällan åter kunna upryckas. Desutom äro de förste grundsatser af naturens lag så begripeliga och tydeliga, och Gud har nedlagt i människans natur en sådan drift och benägenhet, at lämna dem bifall i förståndet, at omdömet ej så snart börjar visa sig hos barnen, som de ock äro i stånd, at förstå och begripa dessa onkeliga grundfanningar. Der äro redan så säkert tankar och begrep, som der rönes begärelser; men de äro ännu förvirrade, och icke så utvecklade, eller tydeli-
ga

ga, som det sker federmära. Jag har sagt, at agan måtte brukas i nödfall och innan förnuftiga föreställningar kunna göra den påsyftade verkan: man bör få laga, at rifet, eller andra straffverktyg, ej måge behövas, när förståndet har kommit til mera styrka och mogenhet. Det tyckes öck då vara mera skadeligit, är nyttigt, när ändamålet kan vinnas genom sådana medel, som äro mera lämpeliga på förnuftiga kreatur. En hufvudsakelig påminnelse bör jag likväl göra härvid, nämligen: at om agan skal lånda til barnets bättring; så bör den ske med den största ömhet och utan någon förbittring. Til den åndan är nödigt, at rifet aldrig brukas strax efter gerningen: ty då är barnets effect ännu så håftig, at ingen förnuftig eftertanka kan finna rum, och Modren torde afvenväl ej vara så kallfinnig, som vid detta tilfälle fordras. Utan sedan affecterna börjat sakta sig å ömse sidor; så är, först tid uppå, at gripa til detta medlet. Och då bör det ändå aldrig ske, utan at tillika visa för barnet, både med ord och gerning, huru ogera man förrättar den-

denna syflan; och at det ingalunda sker derföre, at man är vred eller ond på barnet, liksom man ville hämnas, utan til des egit bästa och förbättring. Och om denna skal vinnas; få böra både för, under och efter agan, göras de ömaste föreställningar, hvilka måste lämpas efter barnets mindre, eller större ålder och begrep. I anseende dertil bör man ock, få snart det år förbi och barnet visar den minsta redebogenhet til ånger, vara lika vänlig och munter emot det samma, samt visa samma förtroende och kärlek, som förut. En sådan tuktan måste ske ganska sällan, men eftertryckeligen, så at det kännes: Jag är ock vis derpå, at om den sker på fått, som sagt är, och för öfrigit omgånet med barnet är i alla stycker sådant, som en Christelig, eller förnuftig Upfostran kräfver; så skal et så obehageligt medel ej så ofta behövas innan barnet låter styra sig med lina tamar. Aldrig bör det annorlunda agas, än nu sagt är, aldrig bemötas med skålsord; aldrig få örfilar, eller andra dylika flygande och hastiga slag; aldrig skåmas ut

med fådana ord, eller åtbörder, som reta det snarare til bitterhet, ån locka det til båttring. Egenviljan år den onda egenkapen hos et barn, hvilken förståndige Föråldrar böra anse för des skadeligaste fiende: derforre bör den aldrig få insteg, utan alltid och vid alla tilfällen brytas, på hvad sätt lämpeligast ske kan. Ja om ock helt indifferentia ting skulle begåras med envishet; så böra de ingalunda beviljas. Härvid måste jag dock påminna den skadeliga ofeden, som en del Föråldrar, eller andra människor, som omgås med barn, hafva deruti, at de ofta sielfve reta deras begårelser derigenom, at de vifa för dem fådana ting, på hvilka deras hog lätteligen faller; men sedermera, når de med håftighet sika deretter, måste antingen lämna dem deras egen vilja, eller ock förbittra deras sinnen genom nekandet. Således håller jag före, at et barn aldrig bör nåpsas annorlunda, ån når det låter märka et ondt upfåt: Derforre om det ockfå gjorde den största skada, af ovarsamhet och utan et ondt upfåt; så bör det dock aldrig hårdt der-

derföre anses, mycket mindre få något straff, utan allenast med vänlighet förmanas til mera varsamhet och försigtighet: ty upfåtet och affigten gör egentligen alla gerningar antingen onda, eller goda.

Som nu å den ena sidan egenviljan, såsom grunden til alla andra odygder, bör på alt görligit fått, jämvål genom verkelig åga, om ej annorlunda ske kan, brytas och underkufvas; så bör ock på den andra sidan barnet tilhållas, at göra det, som godt år. Tvånne afvågar måste härvid granneligen undvikas; den ena: at man ej bör söka förnä barnet, at underlåta det onda och göra det goda, af hopp til någon förväntad belöning; den andra, at det ej må ske af fruktan för straffet. Det förra gör dem til egenlyttiga och inbilliska om sina egna fullkomligheter; och det senare til skrymtare, och falska eller trålagtiga människor. Således förkastar jag härmed den allmänna sedvanan, at låfva barnen vissa gåfvor, eller leksaker, om de göra, hvad som

blifver dem befallt, eller underlåta, det, som är förbudt. Deras ord och gerningar böra flyta af et upriktigt hjerta, och utan at något förstållt väfende bör blanda sig deruti; och detta kan aldrig ske, hvar straff, eller belöning, är rätta drifhjulet. Min mening härmed är dock ingalunda, at et barn aldrig skulle hugnas, eller upmuntras, med några gåfvor: Det kan och bör ske med försigtighet, måttelighet, och vid sådana tilfällen, då det ej kan sluta, at det sker för des egit välförhållande, utan at grunden dertil är endast Föräldrarnes frivilliga Nåd och Kärlek. Alt omgånge med barnen måste ske i vänlighet och förtroende: derföre bör ingen ting blanda sig deruti, som har smak af trålagtig rådliga. Aldrig bör et barn skrämas med busen, spökelse- och troll-historier, eller med åskan och andra naturliga ting, som ofta af Gud tillfälligt vis nyttjas til människornas straff. Icke den minsta förstållning, falskhet eller ofanning, bör blanda sig uti ord eller gerningar, hvarken å Föräldrarnes, eller barnens sida; utan uprigtighet uti all ting

ting visas af de förra, och af de senare
åskas tillbaka. Ty hvar omgången icke
är upriktigt, der kan ej vara något för-
troende: Hvar detta fattas; der är ingen
rätt kärlek: Och hvar denne saknas; der
kan Upfostran omöjliggen hafva fram-
gång. Här fordras försigtighet: Ty sko-
la Föräldrarne vinna barnets förtroende;
så böra de på viist sätt blifva barnen lika,
det är: de böra lämpa sitt tal och om-
gånge efter barnens begrep och sinnelag,
dock så at dervid ej må rönas den rin-
gaste lättfinnighet, yrfel, eller klemighet,
på det barnets förtroende emot sine För-
äldrar alltid må blifva inom sina skran-
kor, och den skyldiga vörnaden aldrig
fättas å fida. Aldrig bör man bibringa
barnen falska begrep om något ting, eller
tillägga det andra egenskaper, än det
verkeligen eger; til at derigenom förmå
dem til återhåld, stillatigande, eller lyd-
nad. Aldrig bör något lofvas, som man
ej tänker hålla, eller verkligen håller:
detta förstår jag så väl om straff, som
om gåfvor och andra förmåner; så at
när riset är en gång lofvat, så bör det
ock

ock verkligen följa, utan at barnets afbön må hindra verkställigheten. Ei mindre skadeligit är, när Föräldrar mycket beröma barnens beskedelighet och artighet; men ännu värre, när sådant sker för några tillfälliga Förmåner skull, såsom skönhet, qvickhet, med mera dylikt. Om dygden skal hos et barn blifva af den äkta arten; så bör egennyttan ej läggas dervid til en grund. Den rätta dygden anser för en stor lyckfälgighet, at kunna göra godt: ty hon vet, at hon derigenom fullbordar Guds vilja och främjer sin egen välgång. Men så snart en människa gör en god gerning, för andra affigter skull, såsom: at vinna några timeliga förmåner, at förtjena andra människors beröm o. s. v. Så är en sådan gerning ej något dygdens foster, utan har allenast et sken dertil. Det vore för vidlyftigt, at här gå igenom alla arter af dygd, och visa på hvad sätt hvar och en af dem bör plantas i barnens begrep och vilja: Det hufvudsakeligaste kommer derpå an, at handleda barnen til en ren och upriktig kärlek til Gud, och til lydna emot sine Föräldrar, utan

vilkor

vilkor och förbehåld; så går alt det öfriga af sig sielft. Hvar en upriktig kärlek är til Gud; der flyta alla ens handlingar ur denna källan: Der är man ödmjuk emot andra, emedan man känner sitt eget elände; gifmild, emedan man vet, hvad man är sin nödlidande medbroder skyldig; upriktig både i ord och gerning, emedan falskhet är Gudi obehagelig; Med et ord: man tänker, talar och gör all ting i Guds närvaro; och vårt eget hjerta förebrår oss den minsta afvikelse derifrån, fast ock människor ej gåfvo agt deruppå. Men den Philosophiska Sedolåran sträcker sig icke så långt; och den bygnaden blifver alt för kraflig, som endast bygges på denne grunden. Här måste jag åter åberopa mig, hvad jag redan i början sagt, nämligen: at den sanna Gudsfruktan är den endaste pålitelige grunden til en rätt Barna-Upfostran. Ingen må eller tänka, at barnen, på det sättet, skulle vanskapas til misantroper och tvåra, eller obehagliga människor i samhället: Så dömer man antingen, då man sielf ej har lust til denna vägen; eller ock då man föreställer

ställer sig sådana människors exempel, hvilka fallit på allahanda afvägar, griller och phantasier, under et sken af Gudagtighet. Men man bedrager sig i sitt omdöme: Den fanna Gudsfruktan gör ingen människa förryckt i hjernan, eller til en människio hatare; utan det följer fast mera af sielfva sakens natur, at inga större människovänner kunna gifvas, än sådana, hvilkas hjertan äro upeldade af Guds kärlek. De äta och dricka, sköta sina syflor, och skicka sig som andra människor; men alt uti Guds närvaro, och ej på annat sätt, än de kunna försvara för honom. Dock jag skulle til äfventyrs gå för långt ifrån mitt ämne, eller åtminstone blifva för vidlyftig, om jag ville afhanda denna saken i hela sitt sammanhang.

Alt som barnet växer til; så bör ock des förstånd alt mer och mer upodlas. Det måste, vid alla tillfällen, handledas, at få riktiga och tydeliga begrep om alt ting, och at sielft forska efter sanningen: Til den åndan bör man ock agta sig, at ej säga, eller göra något, utan at kunna gifva

gifva dertil goda och tillräckeliga skäl, jämpade efter barnets större eller mindre begrep. I stället för allehanda fåfengt och barnlligit tal, oförståndiga berättelser och orimeliga sador, hvarmed barnens spåda tankar plåga] gemenligen underhållas, borde man i korthet berätta för dem de hufvudfakeligaste historier, både ur gamla och Nya Testamentet, och dervid foga sådane förklaringar och påminnelser, som passa sig för deras spåda eftertankar: de skola säkert höra dem med rätt så stort nöje och upmärksamhet, som allehanda kåringe sador; men med större nytta. Sedermera, och under det de begynna til at läsa, bör man alltid, vid lediga stunder, fortfara med dylika och andra uppbyggeliga, eller nyttja samtal; såsom til Exempel: at man efter handen bibringar dem något begrep om den verldliga, så ock Kyrckio-Historien, Geographien, med mera dylikt. Dock bör sådant ske, mer til at roa, än til at syflesätta dem; och derjämte altig så lagas, at minnet ej må öfverhopas med sakers blotta sammanhang, utan förståndet

derjämte skärpas, genom riktiga omdömen, och viljan bättras, genom moraliska tilämpningar. Under det man berättar för barnen de besynnerligaste handlinger och omskiften, som tildragit sig i Riket, der de vistas; så bör man i synnerhet bemöda sig, at planta uti dem en tilbörlig vördnad emot sin Öfverhet, och en upriktig kärlek emot sitt Fädernesland, dock så, at de ej vänjas til at fatta hat emot andra Riken och des Invånare, och icke eller döma deras förhållande, som nu lefva, efter sine Förfäders gerningar: ty det kan ej beskrivas, hvad sådana begrep göra för en verkan i tiltagande åren, då de gemenligen ej tjena til annat, än at underhålla en ständig ofämja, eller åtminstone et hemligt afund Riken emellan. Som Mödrarne plåga merendels sielfva låra sina barn, at känna bokstäfverna, och at sammanlåsa; så vil jag allenast dervid påminna, at man för all ting ej bör göra någon dagsverks fylla deraf. Dertfore måste man ej tvinga något barn til at låsa, utan alltid så laga, at det finner et nöye i den
na

na fylsan, hvarföre man ock håldre ofta bör vänta dermed, tils det sielft derom påminner och anhåller. Ty eljest får det ifrån barndomen en leda och osmak för bökerna, och skyr dem nästan så mycket, som rifet; hvaraf åter följer en vämjelse för hela läsningsverket och vetenskaperna. Man må säkert tro, at vetenskapernas föragt härrörer til större delen deraf, at de, som skolat undervisa deruti, nyttjat et plågsamt och osmakeligt sätt til deras inhämtande.

Sidst bör jag ock nämna något om barnens lekar och nöjen. När hela Uppfostringsverket grundar sig på et kärligt och vänligt omgänge med barnen; när man agtar sig, at göra emot dem tvåra och trumpna miner; när man så lagar, at alla deras stunder och 'fyslor blifva för dem nöjsama och roliga: så låra ock deras lekar blifva måtteliga. Som mycket stilla sittande skadar hälsan i gemen; så böra i synnerhet barnen ej tvingas dertil, utan snarare hållas derifrån: ty rörelsen befordrar deras växt och hälsa, så

at de få stadiga, vålskapade och friska kroppar. Derföre böra de ej hindras, at hoppa, springa, eller bruka flera sådana lekar, som fåtta kroppen i rörelse; allenast det sker måtteligit, och utan yrfel, eller oansfändiga åtbörder. Man bör likväl, så mycket möjligt är, ej lämna dem allena; utan låta deras lekar få vål, som andra fyflor, ske under en ståndig tillsyn, på det de ingen ting måge företaga sig, som kan vara dem skadeligit, eller förleda dem til sielfsvåld och odygder. Til lekfaker borde man välja sådant, som kunde tillika tjena dem til någon nytta och undervisning uti de fyflor och förrättningar, til hvilka de framdeles äro åmnade. Således kan jag icke rätt vara nögd dermed, at man låter dem merendels roa sig med dockor och deras smyckande: ty derigenom vänjas de småningom, at fåtta för mycket värde på klådebonaden, samt allehanda glitter och granlåt, så at de blifva hogade för yppighet och högfärd; icke eller, at gifva dem kort i händerna och visa dem deras bruk: ty det [vore fast

båt-

bättre, at göra detta slags tidsfördrif för dem aldeles ofmakeligt. Det skulle i anseende dertil långt bättre vara, som man roade til Exempel: en Flicka med allehanda Köks- och Husgeråds saker, och lärde henne deras bruk och nytjande; jemte Örters och Växters kånande, med deras namn, af någon samling i det ämnet: och tillika med detta senare kunde en Goffe hafva, en liten boksamling, samt mechaniska verktyg, eller dylikt, som passade sig i hans kram och tilredde hans spåda begrep til de förrättningar, hvilka hans lefnadsart i samhället torde i framtiden af honom fordra. Jag behöfver ej vidare förklara denna faken: Nyttan är så synlig, at hon ej fordrar många bevis.

Dessa anmärkningar angående Barna-Upfostran sträcka sig til den tiden, då barnen äro i synnerhet under Modrens inseende och tils de lämnas under visse Låromåftares vård. Jag säger med flit: *i synnerhet under Modrens inseende*: Ty hvar och en vet, at hennes fyllo-
för-

förrättas merendels hema i hufet, hvar-
 emot Fadrens ike antingen utom hufet,
 eller åtminstone äro fådana, at han der-
 vid ej kan hafva något yakande öga
 på barnen. Och som upfostringsverket
 bör med den största vårdfamhet och
 granlagenhet skötas, i barnens spådaſte
 år, emedan deras timeliga och eviga
 välfärd beror på de begrep och böjel-
 ser, til hvilka de då blifva handledde;
 ſå kan deraf ſlutas, huru mycken om-
 ſorg, ſkickelighet och tolamod, fordras
 i detta mål af Modren. Dervid är dock
 ingalunda min mening, ſom ſkulle Fa-
 dren härvid vara utan ansvar: Nej!
 Jag ſäger allenast, at hufvudverket ſtad-
 nar på Modren, emedan barnen äro
 måſt under hennes ögon, och hon kan
 hafva dem med ſig vid ſina dageliga
 ſyflor. Fadren åligger ſamma ſkyldighet,
 ſå vida hans tid tillåter: Och bör han, ſå
 mycket hos honom ſtår, liſa och hjälpa
 Modrens möda, ſamt bygga på ſamma
 grund, på det barnet må altid undervi-
 as och ledas på enahanda ſätt; men
 icke, (ſom beklageligen ofta ſker) taga
 ſin

sin tillflykt och sinna beskyd hos Fadren, när det är misnögt med Modren, och så tvårt om. Jag skulle blifva för vidlyftig, om jag denne gången ville igenomgå det, som återstår af upfostran; såsom: huru Föräldrar böra göra et skickeligt val uti Låromåstares antagande; huru de böra förhålla sig emot dem; på hvad sätt barnens läsningsverk bör inrättas; hvad för slags nöjen kunna dem tillåtas, med mera dylikt. Så mycket vil jag allenast säga, at som Föräldrarne böra på den ena sidan ej släppa barnen få aldeles ifrån sig, som skulle de ej behöfva vidare bry sig om deras Upfostran, eller tillsyn deröfver; så böra de ock å den andra sidan få laga, at barnen måge anse Låromästaren vara i deras ställe, och visa honom samma vördnad, lydnad och undergifvenhet. Blifver allenast upfostran i de spåda åren handhafd på sätt, som ofvanföre är omtalt; så behöfva sådane Föräldrar, hvilka ega den skickelighet och det tolamod som dertil fordras, ej några ytterligare regler af mig om deras vidare förhållande. Ty det är icke troligit, at den ej skulle på alt sätt bidra till byggnadens fullkommande, som lagt dertil en så god och stadig grundval; mycket mindre, at han ville rifva neder i de senare åren, hvad han har byggt i de förra.

Min Gunstiga Fru ! Tycken I icke, at mitt Bref blifver för vidlyftigt? Ho vet icke, at man ej bör skrifva så långa och så alfvarsama Epistlar til et Fruentimmer? Dock, när jag betraktar Eder som et Philosophiskt Fruentimmer; så tycker jag, mig kunna vänta af Eder et skåligare och blidare omdöme, eller åtminstone tilgift för et fel, hvilket flutit af ingen annan grund, än et vördnadsfullt nit, at lyda Edra befallningar. I finnen väl ock så,

Min

Min Fru! at et så vidsträckt och så viktigt ämne ej kan slutas i så trånga gränser: Andra hafva skrivit stora böker om denna faken; hvi skulle då icke et bref våxa til någon större vidlyfthet, än vanligt är? Jag har dock förbigådt ganska mycket, och endast rört vid det hufvudsakligaste. Ingen annan ordning har jag följt, än at jag skrivit idéerne neder på papperet, som de fallit mig in, den ene efter den andre: systemer äro allenast nödiga, då et ämne skal afhandlas i hela sin vidd och med hela sammanhanget, här äro blott några reglor angående Barna-Upfostran, men ej hela vetenskapen. I saken, *Min Fru!* en qvick och behagelig skriftart: I hafven rått; här äro endast torra fanningar. Men jag har svårt före, at kunna konstla, eller leka med ord; när faken är alfvarsamare, än at man kan eller bör, leka med henne. Med et ord: Jag gifver, så godt jag förmår, och i den skapnad, som faller naturligast för mitt tankesätt: Och annat, eller bättre, hafven I hvarken begärt, eller kunnat vänta. För öfrigt *Min Fru!* tröstar jag mig dermed, at et skålpund välmening bör altid våga up några qvintinfel; i synnerhet, när vägen är i Edra rättvisa och billiga händer. I denna Förhoppning har jag satt pånå på papperet, och i samma förtröstan lägger jag henne neder, sedan jag allenast slutelign utbedit mig Eder vidare ynnest och vänskap, emot det jag på det kraftigaste förbinder mig, at altid med upriktig vörndnad framhärda

MIN GUNSTIGA FRU

Eder

Stockholm,

Ödmjuk-hörfamste tjänare

den 26. Novembr. 1753.

Sincerus.

www.books2ebooks.eu